

Krajské kolo Dejepisnej olympiády pre SŠ
7. ročník, školský rok 2014/2015

Písomný test pre kategórie A a B

1. Zo skupiny pojmov vyberte a zoskupte tie, ktoré navzájom súvisia:

Solivar, Platón, technická pamiatka, nepriama demokracia, Bardejov, etnografia, metrológia, ľudová kultúra, Unesco, parlament, filozofia, systém mier a váh,

Správne dvojice napíšte na označené miesto v odpoved'ovom hárku.

2. Pomenujte spôsob vládnutia charakterizovaný v nasledujúcom texte.

V štáte rozhoduje o každom vnútornom probléme jednoduchá väčšina oprávnených hlasov, bez akéhokoľvek právneho obmedzenia. Všetci majú vo svojich rukách štátnu moc a spoločne môžu vydávať výkonné predpisy, vytvárať zákony, voliť alebo odvolávať úradníkov a ich zástupcov a viesť súdne konania. Rozhodujúcou je pri riešení väčšina hlasov.

Do odpoved'ového hárku napíšte správnu odpoveď.

3. Rímska ríša bola rozsiahla, cesty z Ríma smerovali na všetky strany a reformy štátnej správy boli nevyhnutné. Mapa zobrazuje významný historický jav, ktorý je výsledkom niekoľkých reforiem štátnej správy.

Do odpoved'ového hárku napíšte, aký konkrétny jav historická mapa zobrazuje. Pre správnu odpoveď využite východiskový rok 395 po Kr.. Z ponuky pojmov vypíšte tie, ktoré priamo s touto udalosťou súvisia: cisár Konštantín Veľký, cisár Teodosius, cisár Dioklecián, tetrarchia, hlavné mesto Rím, hlavné mesto Konštantinopol, hlavné mesto Ravena,

4. Rímske právo dalo základ súčasnému európskemu právnemu systému. Po prečítaní Zákonov 12 tabúl označte v odpoved'ovom hárku príslušnou číslovkou tie, ktoré platia na Slovensku aj v súčasnosti:

- 1. Keď žalobca povoláva obžalovaného na súd, tak musí ísť. Ak nepríde, tak žalobca môže povolať svojich svedkov. Len potom ho môže zobrať nasilu.*
- 2. Čo človek napísal vo svojej záveti v súvislosti so svojimi peniazmi a svojím majetkom, nech sa stane zákonom.*
- 3. Trest pre zákonito zvoleného sudcu, ktorého súd odsúdil, lebo bral úplatok za vynesenie rozsudku, bude smrť.*
- 4. Keď sa otec pokúsi predať svojho syna trikrát, tak sa syn stane slobodným.*
- 5. Dieťa, ktoré sa narodí viac než desať mesiacov po smrti otca nemá právo na dedičstvo.*

5. Archeológia sa spočiatku formovala ako záľuba dobrodruhov, objaviteľov, „kopáčov“ a hľadačov pokladov. Dnes je už vybavená nielen vedeckým aparátom a metodológiou ale aj technickým a laboratórnym zázemím. Vďaka nim prichádza k unikátnym nálezom. K lokalitám, kde boli odkryté unikátne artefakty patrí Bojná na Slovensku. Bronzový zvon a pozlátené časti prenosného oltára z predveľkomoravského obdobia spôsobili senzáciu vo vedeckom svete. Čím je tento nález unikátny?

Svoju odpoveď zapíšte do odpoved'ového hárku.

6. Štyridsaťročná vláda panovníka Karola Roberta z Anjou (1301 – 1342) predstavuje obdobie politickej a hospodárskej konsolidácie Uhorského kráľovstva. Moc odbojných oligarchov zlomil v bitke pri Rozhanovciach v júni 1412, zaviedol jednotnú menu, nový daňový systém, zakladal mestá a do aktívnej zahraničnej politiky vstúpil posilnením spojeneckých väzieb s rakúskymi Habsburgovcami, českými Luxemburgovcami a francúzskymi Buorbonovcami na rokovaní na hrade Vyšehrad v roku 1335.

V odpoved'ovom hárku si prečítajte zadanie a vyriešte ho.

7. Pozorne si prečítajte text a v odpoved'ovom hárku podčiarknite nesprávne tvrdenia, označte ich číslom a na vyhradenom mieste ich nahraďte správnymi údajmi.

Moskovské knieža Ivan IV. Hrozný sa v roku 1547 stal prvým korunovaným cárom samovládcom celej Rusi. V nasledujúcich storočiach sa Rusko usilovalo vstúpiť i do európskej politiky. Za vlády Petra I. Veľkého, na prelome 17. a 18. storočia, sa cár pokúšal reformovať, modernizovať a europeizovať krajinu, hoci často šlo iba o vonkajšie prejavy, ako napr. strihanie brád.

V 19. storočí Rusko síce patrilo medzi veľmoci, ale hospodársky zaostávalo za európskymi mocnosťami. Jednou z príčin bolo nevoľníctvo, ktoré nakoniec cár Alexander II. zrušil októbrovým manifestom z roku 1905, vydaným po porážke Ruska v rusko-japonskej vojne.

8. Prečítajte si text. V odpoved'ovom hárku doplňte chýbajúce údaje.

Samotný akt vyhlásenia Nemeckého cisárstva v roku ..... sa nekonal na území Nemecka. Krátko na to sa konali v hlavnom meste cisárstva dve významné diplomatické rokovania, ktorými Nemecko dalo jasne najavo, že sa usiluje o rozhodujúce postavenie v Európe. Na prvom, ktoré vošlo do dejín pod názvom..... (r. ....) sa urovnali vzťahy mocností zapojených do rusko-tureckej vojny. Na druhom rokovaní politikov sa predstavitelia 14 európskych mocností dohodli na spôsobe rozdelenia si afrického kontinentu. Toto podujatie označujeme ako ..... (r. ....).

9. Chronologicky (od najstaršej) zorad'te nasledujúce udalosti z dejín Rakúskeho cisárstva. Označte ich číslicami od 1 - 4. (napr. 1=A, 2=C...). Nezabudnite odpovedať na obe časti otázky E.

- A. vydanie zákona uhorského snemu o rakúsko-uhorskom vyrovnaní
- B. vydanie marcovej, tzv. oktrojovanej ústavy
- C. októbrový diplom
- D. silvestrovský patent
- E. Ako dlho trvalo a ako nazývame obdobie vymedzené vydaním silvestrovského patentu a októbrového diplomu?

Odpovede vpíšte na vyznačené miesto v odpoveďovom hárku.

10. Súperenie veľmocí malo v novodobých dejinách veľa podôb. Dialo sa tak priamo na bojiskách, získavaním kolónií, prostredníctvom diplomacie alebo prijímaním zákonov, ktoré znevýhodňovali zahraničných obchodných konkurentov. Za takýto môžeme považovať zákon o moreplavbe, teda navigačný akt, ktorý prijal anglický parlament. Zákon podriadil dovoz tovarov do Anglicka podmienke, aby sa tak dialo výhradne na anglických lodiach alebo na lodiach tej krajiny kde bol tovar vyrobený. Tým boli znevýhodnené krajiny, ktoré sa sústreďovali na obchod. Zákon reagoval na súperenie Anglicka s:

- a/ Francúzskom
- b/ Nizozemskom
- c/ Španielskom?

V odpoveďovom hárku zakrúžkujte správnu odpoveď.

11. Vyjadrite jedným slovom opísaný proces či situáciu. Pojmy zapíšte do odpoveďového hárku.

- A. Obdobie úradovania jedného rímskeho pápeža =
- B. Dosadzovanie cirkevných hodnostárov do úradov =
- C. Dohoda medzi hlavou štátu a pápežom ako hlavou katolíckej cirkvi =
- D. Zákaz výkonu cirkevných sviatkov (pochovávaní, krstení, sobášení a pod.), ako prostriedok zastrásovania =
- E. Rozkol v cirkvi =

12. Prečítajte si pozorne celý text. V odpoveďovom hárku z vymenovaných udalostí podčiarknite tie, ktoré sa stali počas vlády panovníka Ferdinanda I.

Ferdinand I. (1503 – 1564) je považovaný za zakladateľa podunajskej habsburskej ríše. Za jeho vlády začala Tridsaťročná vojna, vypuklo povstanie baníkov v stredoslovenských banských mestách, odohrala sa bitka pri Moháči, tzv. pražská defenestrácia, korunovácia Jána

Zápoľského za uhorského panovníka, bola založená trnavská univerzita, vypuklo protihabsburské stavovské povstanie vedené Gabrielom Betlenom, v Prešove sa konali tzv. prešovské jatky.

13. Panhelénske hnutie nadchlo umelcov takmer celej Európy. Pangermánske hnutie sa stalo jedným z hnacích motorov politického zjednotenia štátov v nemeckej oblasti. Myšlienky ideového a kultúrneho zjednotenia národov do väčších celkov boli jedným zo znakov prvej polovice 19. storočia. Aj v slovenskom prostredí sa zrodila idea, ktorá reagovala na tieto dobové impulzy. Rodák z turčianskych Mošoviec, básnik a kňaz.....je autorom teórie o rozvoji jazykovej a kultúrnej spolupráce etnicky príbuzných národov. Pomenoval ju..... a predpokladal, že praktickým rozvíjaním zásad jeho teórie dospejú tieto národy k civilizačnému rozkvetu.

Doplňte v odpoved'ovom hárku meno kultúrneho dejateľa a názov jeho koncepcie.

14. Prečítajte si úlohu a z troch ponúkaných možností vyberte správnu. Zakrúžkujte ju v odpoved'ovom hárku.

Pojem „východná otázka“ súhrnne pomenováva problematiku, ktorá sa týka:

- a/ vytvorenia židovského štátu na Blízkom východe
- b/ vytvorenia kolónií západoeurópskych štátov na Ďalekom východe
- c/ rozpadu Osmanskej ríše a následného usporiadania jej oblastí

15. Jozef Murgaš bol pri príležitosti 150. výročia jeho narodenia v roku 2014 zaradený do kalendára svetových osobností Unesco. Slovenský vynálezca si svojimi patentmi získal uznanie celého sveta. **Všimnite si symbol na poštovej známke a v odpoved'ovom hárku dokončite vetu: Bol priekopníkom .....**

16. Blitzkrieg (z nemeckého *blitz* – *blesk* a *krieg* – *vojna*), teda blesková vojna, je vojenská teória založená na rýchlom prieniku motorizovaných, mechanizovaných, v súčasnosti aj aeromobilných jednotiek do hĺbky obrany nepriateľa. Podstatnou myšlienkou tohto postupu je rýchle obsadenie veliteľských a zásobovacích uzlov nepriateľa a prerušenie jeho dôležitých komunikácií a bojových formácií.

Tento vojenský termín prvýkrát použilo nemecké hlavné velenie pri plánovaní útoku na Francúzsko počas 1. svetovej vojny.

V odpoved'ovom hárku napíšte, či bola táto teória (stratégia) pri vybraných vojenských operáciách úspešná alebo neúspešná:

a/ pri nemeckom útoku na Francúzsko počas 1. svetovej vojny

b/ pri nemeckej invázii do Poľska roku 1939

c/ pri nemeckej invázii do Francúzska roku 1940

17. Pamätník na Dukle s monumentálnym súsoším bol vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku. Je to Pamätník:

a/ revolucionárov v Uhorsku v rokoch 1848 - 1849

b/ slovenských legionárov

c/ čs. armádneho zboru

Správne tvrdenie označte v odpoved'ovom hárku.

18. V odpoved'ovom hárku zostavte z ponúkaných údajov chronologickú tabuľku: vznik samostatnej Slovenskej republiky (SR), prijatie Ústavy SR, vstup SR do NATO, Slovensko prijaté do OSN, vstup SR do Európskej únie.

19. Úryvok zo správy nemeckého pozorovateľa, ktorý v auguste 1944 navštívil Slovensko, je konkrétnou ilustráciou z každodenného života Bratislavčanov:

„V Bratislave bol som veľmi prekvapený pomermi, ktoré som tam našiel. Je tam dostať všetko v hojných množstvách a bez lístkov s výnimkou obuvi a chleba, ale aj tieto veci dostať taktiež bez lístkov. V obraze uličného ruchu budilo u mňa pozornosť množstvo otvorených obchodných stánkov, ktoré predávali popri marhuliach, uhorkách a jablkách a podobne všetky ostatné veci ako punčochy, plecnice na nohavice (z gummy), krém na topánky atď. a pritom za skutočne normálne ceny... Navštívil som aj lahôdkové obchody. Aj tu sa dalo všetko dostať: údený jazyk, salámy, sardinky v oleji, maďarské a slovenské vína, likéry a ostré liehoviny, lacné i drahé druhy. Cigarety dostať toľko, koľko človek chce... V kaviarni sa predávala aj keď slabšia, predsa len zrnková káva, koláče a zákusky v kvalite z mierového obdobia, aj čistá smotana tiež za normálne ceny.“

Určite, či sú jednotlivé tvrdenia pravdivé alebo nepravdivé a odpoveď áno alebo nie napíšte do odpovedového hárku:

- a/ slovenská koruna dostala prezývku dunajský dolár
- b/ Slovenská republika bola naďalej agrárnou krajinou
- c/ nezamestnanosť sa odstránila zavedením pracovnej povinnosti
- d/ rozmach priemyslu bol neohrozený, pretože územie Slovenska nebolo do konca vojny bombardované

20. Pracujte s deviatimi pojmami, ktoré sa vzťahujú na obdobie studenej vojny. Pospájajte tie pojmy, ktoré navzájom súvisia. V odpovedovom hárku vyberte z ponuky jednu z možností, v ktorej sú správne uvedené všetky tri trojice vzájomne súvisiacich pojmov.

1. Karibská kríza	A. obmedzená suverenita socialistických krajín	D. Vznik NATO (1949)
2. Brežnevova doktrína	B. rozpad Európy na dva bloky	E. 1968
3. rozdelenie Nemecka	C. J. F. Kennedy	F. Kuba

Autori: PhDr. Anna Bocková, PhD., PhDr. Daniela Kodajová,

Recenzent: PhDr. Ľubica Kázmerová, CSc.

© Slovenská komisia Dejepisnej olympiády

Vydal: IUVENTA - Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2015